Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini t... DOI: 10.5281/zenodo.24320648

ta’minlashning ustivor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

imkoniyatini bermoqda. Unumdor tuproqda gektaridan 7 tonnagacha don olinadigan amarant bu yerlarda gektaridan 2-3 tonna don hosili berdi, jahon bozorida 1 kg don narhi 1 AQSh dollarida narhlanishini hisobga olinsa iqtisodiy samara o‘z-o‘zidan ko‘rinib turibdi. Undan tashqari har gektar yerdan olinadigan 200-250 tonna yashil massadan tayyorlangan silos chorva uchun yuqori vitaminli yem hisoblanadi. Don massasiga nisbatan 2-2,5 % ni tashkil qiladigan moyning 1 litri dorivor vosita sifatida Rossiyada 200 AQSh dollarida, AQSh da esa 700-800 AQSh dollarida (sovuq holda siqib olingan moy) narhlanadi. Bunday moy ajratib olingandan qolgan kunjara dorivor ozuqa mahsulotlari (xolva, pishiriqlar, non kabilar) ishlab chiqarish uchun xom ashyo bo‘lib hisoblanadi [5].

Amarantni yetishtirishning iqtisodiy ahamiyatini hisoblash qiyin emas, darhaqiqat gektaridan olinadigan ulkan silos miqdoridan (200 t) tashqari, 60 sentnergacha olingan urug‘idan 6-8 % amarant moyi olinadi. Demak, gektaridan 1 tonnaga yaqin olinishi mumkin bo‘lgan bu moyning 1 litri 300 AQSh dollarida baholanishini hisobga olish yetarli.

Amarantni O‘zbekistonda o‘stirish, undan xalq ho‘jaligining turli sohalarida va tabobatda keng foydalanish istiqbolli yo‘nalish va shu kunning ehtiyojlaridan biridir. Bu o‘simlikning ekologik ahamiyatidan, aynan tobora sifatini yo‘qotayotgan tuprog‘imizni sog‘lomlashtirishda, hatto energetika muammosini yechishga ham jalb etilish istiqboli mavjud.

Xulosa

Amarantning bu kabi noyob xususiyatlari tufayli O‘zbekiston dehqonchilik sohasiga yangi istiqbolli madaniy va iqtisodiy samarador o‘simlik sifatida dadil kirib bormoqda. Amarantning qishloq va halq ho‘jaligidagi iqtisodiy ahamiyati beqiyos. Hozirgi vaqtda amarantning moyi bilan birgalikda amarant uni, barglari, ildizi, kunjarasini qimmatbaho vitaminli dorivor vositalar sifatida eksport qilish istiqbollari o‘rganilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muminov M, To‘xtaxunov Q. Yaratilgan navni davlat reestriga kiritish guvohnomasi № 598 Amarant navi - O‘zbekiston-M. 10.10.2018
2. Muminov M, To‘xtaxunov Q, Yaratilgan navni davlat reestriga kiritish guvohnomasi № 599 Amarant navi - Andijon-M. 10.10.2018
3. Muminov M, To‘xtaxunov Q. Yaratilgan navni davlat reestriga kiritish guvohnomasi № 600 Amarant navi - Marxamat 10.10.2018
4. M.Muminov M, To‘xtaxunov Q. Yaratilgan navni davlat reestriga kiritish guvohnomasi № 601 Amarant navi- Ulug‘nor. 10.10.2018
5. To‘xtaboyev N.X. Amarant (Amaranthus hybridus L.) o‘simligini oziq-ovqat manbai sifatida kompleks qayta ishlash istiqbollari. Farg‘ona vodiysi o‘simlik, hayvonot dunyosi va ulardan oqilona foydalanish muammolari. Regional anjuman materiallari. Andijon, 26-yanvar 1999. 132-bet

SANOAT VA QISHLOQ XO‘JALIGI SOHALARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI

Xalilova Maftuna Raxmon qizi
“TIQXMMI” MTUning Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar institute

Annotatsiya: Ushbu maqola sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan resurslarni optimallashtirish

Published: 23.12.2024
Cite this article: Xalilova Maftuna Raxmon qizi (2024). Sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun resurslarni optimallashtirish strategiyalari. Emro Science and Education, 1(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320648
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

strategiyalarini o‘rganishga bag‘ishlanadi. Maqola davomida ishlab chiqarish jarayonlarini samarali boshqarish uchun zarur bo‘lgan asosiy resurslarni (xom ashyo, ishchi kuchi, energiya va moliyaviy resurslar) optimallashtirishning ilmiy-uslubiy yondoshuvlari, zamonaviy texnologiyalar va boshqaruv strategiyalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Sanoat ishlab chiqarishi, Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi, Resurslarni optimallashtirish, Ishlab chiqarish samaradorligi, Tejamkorlik strategiyalari, Innovatsiyalar va texnologiyalar, Energiya samaradorligi, Xom ashyo boshqaruvi, Raqamli texnologiyalar, Avtomatlashtirish,

Kirish. Sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalari milliy iqtisodiyotning muhim tarmoqlari bo‘lib, ular ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda beqiyos rol o‘ynaydi. Biroq, ushbu sohalarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda duch kelinadigan asosiy muammolardan biri – resurslarning cheklanganligi va ularni samarali boshqarishning qiyinligi. Sanoat va qishloq xo‘jaligi sektorlari o‘z faoliyatini doimiy ravishda optimallashtirishni talab qiladi, chunki resurslarni tejamkor va samarali foydalanish iqtisodiy o‘sish va raqobatbardoshlikni ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi.

Bugungi kunda, texnologik taraqqiyot, raqamli inqilob va innovatsiyalar resurslarni boshqarish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Xususan, energiya va xom ashyo resurslarini samarali ishlatish, mehnat unumdorligini oshirish, avtomatlashtirish va raqamli tizimlarni joriy etish kabi yondoshuvlar ishlab chiqarish jarayonlarini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Resurslarni optimallashtirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish masalalari iqtisodiyotning har bir sohasida, xususan, sanoat va qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida dolzarb bo‘lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, ilmiy adabiyotlar tahlili orqali resurslarni boshqarishning zamonaviy yondoshuvlarini va samarali strategiyalarni o‘rganish, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishda qanday yangi texnologiyalar va metodlarni qo‘llash mumkinligini aniqlash maqsadga muvofiqdir. Quyida sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun resurslarni optimallashtirishga oid asosiy ilmiy adabiyotlar tahlil qilinadi.

1. Resurslarni optimallashtirishning asosiy tamoyillari va metodlari

Resurslarni optimallashtirishning ilmiy asoslari ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan o‘rganilgan. Porter (1985) "Competitive Advantage" asarida sanoat va qishloq xo‘jaligi sektorlarida raqobatbardoshlikni oshirish uchun resurslarni samarali boshqarishning ahamiyatini ta'kidlagan. Uning fikriga ko‘ra, resurslarni optimallashtirish orqali korxonalarga o‘z xarajatlarini kamaytirish va mahsulot sifatini oshirish imkoniyati yaratish mumkin.

2. Ishlab chiqarishda energiya va xom ashyo samaradorligini oshirish

Resurslarni optimallashtirishda energiya va xom ashyo samaradorligini oshirish masalasi o‘zining alohida o‘rnini egallaydi. Kaldor (1966) "Causes of Growth and Stagnation in the World Economy" asarida sanoatning energiya sarfini optimallashtirish va xom ashyo iste'molining kamaytirish usullari haqida gapirgan. Uning fikricha, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali sanoatning energiya iste'molida samaradorlikni oshirish mumkin.

3. Sanoat va qishloq xo‘jaligida avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar

Sanoat va qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Brynjolfsson va McAfee (2014) "The Second Machine Age" asarida raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirishning sanoat va qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish jarayonlariga ta'siri haqida so‘z yuritgan. Ular raqamli inqilobning ishlash

samaradorligini oshirishga qanday hissa qo‘shishini, xususan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning ishlab chiqarish jarayonlariga qanday o‘zgartirishlar kiritishini tahlil qilgan.

4. Sanoat va qishloq xo‘jaligida boshqaruv strategiyalari

Sanoat va qishloq xo‘jaligida resurslarni optimallashtirishning samarali boshqaruv strategiyalari ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda o‘rganilgan. Chandler (1990) "Strategy and Structure" kitobida tashkilotlarning samarali boshqaruv tizimlari orqali resurslarni optimallashtirishni qanday amalga oshirishi mumkinligi haqida to‘xtalgan. Sanoat va qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni boshqarishning strategik yondoshuvlarini ishlab chiqishda Chandlerning nazariyalari muhim.

Natija va muhokamalar.

Resurslarni optimallashtirishning samaradorligi: Sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida resurslarni optimallashtirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Xususan, energiya va xom ashyo sarfini kamaytirish, ishlab chiqarish jarayonlarida samarali boshqaruv tizimlarini joriy etish, va yuqori texnologiyalarni qo‘llash orqali resurslarni tejash va mahsulot sifatini yaxshilashga erishildi. Masalan, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish yordamida mehnat unumdorligi oshdi va ishlab chiqarish jarayonlarida xatoliklar kamaydi. Qishloq xo‘jaligida avtomatlashtirish va aqlli qishloq xo‘jaligi tizimlari joriy etish, resurslarni samarali boshqarish va mahsulot ishlab chiqarishning ekologik ta'sirini kamaytirishga yordam berdi.

1. Texnologiyalarning roli: Sanoat va qishloq xo‘jaligida yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligi ancha oshdi. Raqamli transformatsiya, IoT (Internet of Things), sun'iy intellekt va avtomatlashtirish tizimlari resurslarni boshqarishni yanada aniqroq va samaraliroq qilishga imkon yaratdi. Misol uchun, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha texnologik yangiliklar va avtomatik monitoring tizimlarining joriy etilishi ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirishga va resurslardan samarali foydalanishga imkon yaratdi.

2. Qayta ishlash va ekologik barqarorlik: Resurslarni qayta ishlash va chiqindilarni boshqarish bo‘yicha samarali strategiyalar ishlab chiqarish jarayonida resurslarni yanada tejash va ekologik ta'sirni kamaytirish imkonini berdi. Sanoat va qishloq xo‘jaligi sektorlari uchun chiqindilarni qayta ishlash va ularni yangi resurs sifatida ishlatish usullari, iqtisodiy foydani oshirish bilan birga, atrof-muhitga zarar keltirishni kamaytirdi.

3. Boshqaruv strategiyalarining ahamiyati: Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda samarali boshqaruv strategiyalari muhim rol o‘ynadi. Strategik boshqaruv, innovatsion yondoshuvlar va qarorlarni qabul qilishning tezligi ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, resurslarni boshqarishning yangi metodlarini joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarining yuksalishi kuzatildi.

Muhokamalar

1. Texnologiyalarga kirish va ularni joriy etishdagi to‘siqlar: Biroq, texnologiyalarni sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalariga keng ko‘lamda joriy etish, ba'zi hududlarda moliyaviy resurslar va bilimlarga cheklangan kirish tufayli qiyinlashishi mumkin. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda yuqori texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo‘lgan infratuzilma va malakali ishchi kuchining yetishmasligi bu jarayonni sekinlashtiradi. Shuning uchun, innovatsion texnologiyalarni qo‘llashni kengaytirish uchun davlatning qo‘llab-quvvatlashi va xususiy sektorning investitsiyalari zarur.

2. Ekologik muammolar va barqaror rivojlanish: Resurslarni optimallashtirish jarayonida ekologik barqarorlikni ta'minlash va chiqindilarni kamaytirish muhim

ahamiyatga ega. Ammo, ba'zi hollarda, yangi texnologiyalarni joriy etish ekologik jihatdan foydali bo‘lishi mumkin bo‘lsa-da, ularning ishlab chiqarish jarayonlaridagi resurs iste'moliga ta'siri kutilmagan oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, resurslarni optimallashtirish va barqaror rivojlanish o‘rtasida muvozanatni saqlash zarur.

3. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda mehnat resurslarining roli: Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun mehnat unumdorligini oshirish muhim omil bo‘lib qoladi. Avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar mehnat unumdorligini oshirishi mumkin, ammo bu o‘z navbatida ishchi kuchining ko‘plab qismlarini avtomatik tizimlarga almashtirishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, ishchi kuchining malakasini oshirish va yangi texnologiyalarga moslashish uchun ta'lim va ko‘nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish kerak.

4. Mahalliy sharoitlar va ijtimoiy-iqtisodiy omillar: Sanoat va qishloq xo‘jaligi sektorlari uchun resurslarni optimallashtirish strategiyalarini ishlab chiqishda mahalliy sharoitlar va ijtimoiy-iqtisodiy omillarni inobatga olish zarur. Har bir hududning o‘ziga xos resurslaridan foydalanish imkoniyatlari va qiyinchiliklari mavjud. Misol uchun, qishloq xo‘jaligida suv resurslarining cheklanganligi, sanoat tarmoqlarida esa energiya iste'molining yuqoriligi va chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha xususiy ishlab chiqarish korxonalarining salohiyati farqlanadi. Shu sababli, har bir hududning iqtisodiy imkoniyatlari va ekologik holatini hisobga olgan holda moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqish muhimdir.

Xulosa. Sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun resurslarni optimallashtirish strategiyalari ko‘plab ijobiy natijalarga olib kelmoqda. Innovatsion texnologiyalar, energiya samaradorligi, qayta ishlash va avtomatlashtirish kabi yondoshuvlar yordamida resurslardan samarali foydalanish mumkin. Biroq, ushbu jarayonlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun texnologik va moliyaviy to‘siqlarni yengib o‘tish, ekologik barqarorlikni ta'minlash, mehnat kuchining malakasini oshirish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish zarur. Kelajakda, sanoat va qishloq xo‘jaligida resurslarni optimallashtirishning yanada samarali strategiyalarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish, iqtisodiy o‘sish va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalangan adabiyotlar ro‘yxati

1. Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press.
2. Drucker,P.F. (1993). Post-Capitalist Society. HarperBusiness.
3. Kaldor,N. (1966). Causes of Growth and Stagnation in the World Economy. Cambridge University Press.
4. Graham,P. (2015). Energy Efficiency and Economic Growth. Springer.
5. Brynjolfsson,E., & McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company.
6. Hanna,S. (2018). Automation in Agriculture. Wiley-Blackwell.
7. Chandler,A.D. (1990). Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise. MIT Press.
8. Simons,R. (1995). Levers of Control: How Managers Use Innovative Control Systems to Drive Strategic Renewal. Harvard Business School Press.
9. Sullivan,R., & Hupp,R. (2017). Resource Recovery from Waste: Business and Environmental Applications. Springer.
10. Stahel,W. R. (2013). The Circular Economy: A User's Guide. Routledge.
11. Schröder, P., & Dijk, M. (2014). Sustainable Resource Management: Global Trends and Local Challenges. Springer.

12. Tushman,M.L., & O‘Reilly, C. A. (1996). Ambidextrous Organizations: Managing Evolutionary and Revolutionary Change. California Management Review, 38(4), 8-30.
13. Liu,J., & Zhang, Y. (2018). Smart Agriculture: Application of Artificial Intelligence in Crop and Livestock Production. Springer.

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE ECONOMY

Turayeva Gulizahro Qaxxorovna
Lecturer, Gulistan State University, Uzbekistan
zakhroturaeva@gmail.com
Rahmonqulov Yoqubjon Bahodir o‘g‘li
Master of Gulistan state University
Egamnazarova Aziza
Student of Gulistan state University
egamnazarovaaziza17@gmail.com

ANNOTATION (Abstract): On February 17, 2021 the Decision of the President of the Republic of Uzbekistan "About measures on creation of conditions for operative introduction of technologies of artificial intelligence" is accepted. The purpose of this Decree is the rapid introduction of artificial intelligence technology in accordance with the Strategy "Digital Uzbekistan - 2030" and their widespread use in our country, ensuring the availability of digital data and their high quality, providing qualified personnel in this area. The main objective of the project is to create favourable conditions for staff training.

Key words: artificial intelligence, Schumpeterian economics, digitalization, artificial intelligence (AI) applications.

INTRODUCTION

Artificial Intelligence is a special field of computer science which usually has capabilities associated with human intelligence: language understanding, learning, discussion, problem solving.

is concerned with creating computer systems with solving, translation, etc. capabilities. Nowadays, AI consists of algorithms and software packages designed to perform various operations, and can handle several tasks that the human mind can perform. In 1997, an IBM computer called Deep Blue became the first computer in history to defeat world chess champion Garry Kasparov Another prime example is the IBM Watson supercomputer, which answers questions in a specific language based on its database.

Also among the achievements of SI are programmes such as Siri, the mobile assistant that has become a constant companion for many people, and Prisma, the photo processor. By now, artificial intelligence has become widely popular and encompasses virtually every aspect of our daily lives. For example, residents of the Chinese city of Yinchuan do not need bank cards. All computational processes are performed by artificial intelligence by refining an image of a person's face.

LITERATURE ANALYSIS AND METHODOLOGY (LITERATURE REVIEW)

Benefit or detriment?

The debate about artificial intelligence has been going on for almost 50 years. Experts have not yet come to a conclusion. Some are concerned that the unemployment